

DECLARAȚIE COMUNĂ

6 APRILIE 2023

Recomandările societății civile pentru depășirea crizei din sistemul judecătoresc

Organizațiile societății civile semnatare constată cu regret o situație foarte tensionată în sectorul justiției cauzată de mai mulți factori:

1. Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale nr. 64 din 31 martie 2023

La 31 martie 2023, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova (CSE) a dispus (1) interzicerea demisiilor judecătorilor de la Curtea Supremă de Justiție (CSJ) și (2) suspendarea demisiilor pendinte ale judecătorilor CSJ, ambele pentru un termen de 30 de zile. Conform informațiilor preliminare, dispoziția ar urma să blocheze demisia a șapte judecători CSJ¹ demisia cărora trebuia să producă efecte de la începutul lunii aprilie.

Potrivit **Legii nr. 212/2004** privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, CSE poate emite dispoziții privind aplicarea măsurilor [...] de apărare a statului de drept și de menținere sau restabilire a stării de legalitate. Potrivit **raportului consolidat privind necesitatea prelungirii stării de urgență**, funcționalitatea instituțiilor din domeniul justiției este afectată de tentativele de blocare a CSJ și CSM inclusiv „de către forțe din exterior”, fără a fi oferite informații detaliate în acest sens.

Invocarea situației de urgență în vederea obligării judecătorilor să nu demisioneze trezește semne de întrebare, în cazul în care CSE sau alte autorități competente nu justifică obiectiv proporționalitatea măsurii și scopul legitim urmărit. Organizațiile semnatare consideră că situația de urgență nu trebuie utilizată pentru a interveni cu măsuri care urmăresc alte scopuri decât cele pentru care a fost introdusă starea de urgență. Pentru a preveni interpretările tendențioase, dar și interpretarea extensivă a acestui precedent în viitor, organizațiile societății civile solicită ca toate circumstanțele de fapt și argumentele concrete care au stat la baza deciziei CSE să fie menționate în deciziile adoptate.

2. Demisiile judecătorilor Curții Supreme de Justiție

În ajunul aprobării de către Parlament a **noii legi cu privire la Curtea Supremă de Justiție (CSJ)**, 20 din 25 de judecători ai Curții și-au dat demisia, inclusiv toți judecătorii din completul special chemați să examineze contestațiile împotriva Comisiei Pre-Vetting. Către mijlocul lunii aprilie 2023, activitatea CSJ va fi practic blocată. Din cei cinci judecători rămași ai CSJ², doi nu au trecut verificarea pentru CSM și nu pot examina contestațiile împotriva Comisiei Pre-Vetting.

Organizațiile semnatare consideră că procesul de recrutare a noilor judecători CSJ trebuie accelerat. O soluție temporară în acest sens (alternativă deciziei CSE) ar fi inițierea de către CSM a procedurii de transfer temporar a judecătorilor care întrunesc criteriile de eligibilitate potrivit noii Legi CSJ.

¹ Maria Ghervas, Galina Stratulat, Iurie Bejenaru, Luiza Gafton, Liliana Catan, Ghenadie Plămădeală și Nadejda Toma. Informație preluată în urma monitorizării ședințelor CSM din luna februarie și martie 2023 la care au fost anunțate demisiile și data demisiilor.

² Judecătorii Tamara Chișca-Doneva, Aliona Miron, Mariana Pitic, Anatolie Țurcan, Ion Guzun.

Transferul temporar al judecătorilor ar urma să fie realizat doar din rândul reprezentanților sistemului judecătoresc (judecătorii în funcție) din instanțele inferioare – judecătorii și curți de apel. Judecătorii detașați temporar ar urma să fie remunerați la nivelul judecătorilor CSJ și ar urma să examineze cauzele ce nu suferă amânare până la numirea noilor judecători ai CSJ. În paralel, considerăm imperioasă impulsivitatea de către Parlament a implementării **Legii cu privire la evaluarea judecătorilor CSJ** în partea ce ține de desemnarea unei noi Comisii independente de evaluare a candidaților pentru CSJ.

3. Amânarea alegerii judecătorilor evaluați în CSM de Adunarea Generală a Judecătorilor

După o pauză de aproximativ patru ani, Adunarea Generală a Judecătorilor (AGJ) **a fost convocată** pentru 17 martie 2023 pentru a alege în Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) 4 din cei 5 candidați judecători care au trecut exercițiul de Pre-Vetting. Circa 330 de judecători (2/3 din totalul de 425 judecători în exercițiul funcției) s-au prezentat la această adunare. Cu votul majorității, AGJ a decis să amâne alegerile până la 28 aprilie 2023. Motivul invocat de către inițiatorii propunerii a fost că contestațiile împotriva hotărârilor Comisiei pre-vetting nu au fost soluționate de către CSJ.

Ultima decizie a Comisiei Independente de Evaluare Pre-Vetting cu privire la cei 28 de judecători verificați a fost emisă la 6 februarie 2023. Potrivit **Legii nr. 26/2022**, deciziile Comisiei pot fi contestate la un complet special al CSJ. Conform legii, aceste contestații trebuie soluționate în termen de 10 zile, iar contestațiile nu suspendă procesul de alegere a membrilor în CSM. La această etapă, circa 20 de contestații încă sunt pendinte pe rolul CSJ.

Organizațiile semnatare constată că în cadrul ședinței AGJ nu s-a acordat atenție faptului că termenul legal de 10 zile pentru examinarea contestațiilor de către CSJ a expirat. O amânare atât de lungă a fost acceptată fără discuții și în ciuda demisiei în martie 2023, inclusiv a majorității membrilor CSM. De asemenea, o serie de decizii importante privind cariera și disciplina judecătorilor, precum și managementul sistemului, au rămas în general nediscutate la AGJ din 17 martie 2023.

Organizațiile societății civile îndeamnă judecătorii să asigure votarea candidaților eligibili pentru funcțiile de membru al CSM din rândul judecătorilor la ședința a AGJ programată pentru 28 aprilie 2023 și să asigure respectarea Constituției și a legilor, drepturilor și libertăților omului, îndeplinirea cu onoare, conștiință și fără părtinire a atribuțiilor ce le revin, conform Legii cu privire la statutul judecătorului și jurământului judecătorului. În același timp, având în vedere rezultatele exercițiului de evaluare extraordinară Pre-Vetting, chemăm Parlamentul și CSM-ul să re-începe concursurile de selectare a membrilor în CSM pentru suplinirea tuturor vacanțelor în CSM.

4. Declarațiile președintelui AGJ, Anatolie Țurcan, cu privire la motivele reale ale întreruperii AGJ

La 31 martie 2023, în cadrul unei **emisiuni televizate** la postul de televiziune JurnalTV, judecătorul Anatolie Țurcan, desemnat de către AGJ să prezideze ședința AGJ, a dezvăluit mai multe acțiuni menite să descurajeze votarea candidaților la funcțiile de membru în CSM. În particular, Țurcan a declarat următoarele:

[...]„Chiar și din cei cinci candidați, doi au refuzat să candideze anume în ziua respectivă. Plus la asta, personal o să vă răspund că, chiar bine că a făcut lucrul asta AGJ și nu a pus la vot acești candidați, de aceea că Secretarul Adunării Generale [Gheorghe Balan n.a.] este împluternicit și până la petrecerea următoarei AGJ se ocupă de investigarea – cât de eligibili, cât de coresponzatori sunt cel puțin doi din acești candidați ... ce schelete au

ascunse prin dulapuri? O să fie timpul potrivit și o să aflați...se investighează... (minutul 17:20 – 18:17).

[...] „Până la data de 28 aprilie va fi informația despre cei doi candidați și pe 28 ei nici nu vor veni la Adunarea Judecătorilor. De rușine nu vor veni. Așa schelete mari au în dulapuri” (minutul 1.05.09).

Dezaprobam cu vehemență declarațiile Judecătorului Anatolie Țurcan și cerem celor implicați să renunțe neîntârziat la orice acțiuni de intimidare. Cerem Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, Procuraturii Generale investigarea din oficiu, rapidă și minuțioasă a suspiciunilor de filaj, colectare a datelor cu caracter personal din arhive și altor informații private a judecătorilor vizați și să ofere detalii publice cu privire la acțiunile întreprinse.

Organizațiile semnatare îndeamnă judecătorii să respecte Constituția și legile țării, în corespundere cu statutul profesiei, care îi obligă să acționeze în mod imparțial, să își îndeplinească atribuțiile lor fără părtinire, fără preferințe personale sau alte interese.

5. Campania de denigrare și linșare a reprezentanților societății civile și a unor membri ai Comisiei Pre-Vetting

În ultima perioadă, reprezentanții organizațiilor societății civile, dar și unii membri din componența Comisiei Pre-Vetting, sunt ținta unor noi atacuri bazate pe falsuri și pe dezinformare, menite să discrediteze Comisia Pre-Vetting, organizațiile societății civile, exercițiul de evaluare extraordinară și, în general, sistemului judiciar din Republica Moldova.

Atacurile sunt lansate pe portaluri de știri sau canale telegram cu o reputație dubioasă, prin informații false, insinuări sau manipularea datelor. Atacurile s-au întezit în mod special după ce mai mulți judecători care candidau pentru CSM nu au promovat evaluarea extraordinară.

Articolele apărute nu respectă nicio regulă deontologică a jurnalismului, însă urmăresc fidel regulile dezinformării: nu au autor, prezintă speculații și alegații denigratoare fără fundament real, nu prezintă opinia persoanei vizate etc. Ulterior, aceste informații sunt reproduse de alte pagini cu reputație dubioasă și care promovează mesaje angajate politic. Acest mod de dezinformare a fost documentat pe larg în Radiografia atacurilor asupra organizațiilor neguvernamentale în Republica Moldova. Informațiile false și neverificate sunt ulterior preluate de către portaluri media și „formatori de opinie” fiind prezentate drept adevărate.

Articolele și informațiile menite să dezinformeze au drept scop să distragă atenția de la problemele grave din justiție și să compromită organizațiile societății civile, pozițiile publice ale experților săi și procesul de evaluare extraordinară. Organizațiile semnatare condamnăm comportamentul autorilor acestor postări și a celor care le promovează și îi cheamă să renunțe la acțiunile de intimidare și dezinformare.

Recomandări adresate autorităților implicate:

Guvernului/Ministerului Justiției

- Să prezinte public toate circumstanțele de fapt și argumentele concrete care au stat la baza deciziei CSE Nr. 64 din 31 martie 2023.
- Să asigure o comunicare pro-activă și un dialog incluziv cu toate părțile interesate, judecătorii, procurorii și societatea civilă în vederea operaționalizării noii componente a CSM, asigurându-se că acesta este pe deplin funcțional și implicat în următoarele măsuri de reformă a justiției, garantând implementarea ulterioară a reformei CSJ și evaluarea extraordinară a judecătorilor și procurorilor în conformitate deplină cu recomandările Comisiei de la Veneția.

Parlamentului Republicii Moldova

- Să grăbească implementarea [Legii cu privire la evaluarea judecătorilor CSJ](#) în partea ce ține de desemnarea unei noi Comisii independente de evaluare a candidaților.
- Să re-inițieze concursurile de selectare a membrilor în CSM din rândul societății civile pentru cele 3 funcții vacante.

Consiliului Superior al Magistraturii

- Să inițieze procedura de transfer temporar a judecătorilor care întrunesc criteriile de eligibilitate potrivit noii Legi CSJ.
- Să adopte cât de curând posibil regulamentul cu privire la selectarea judecătorilor CSJ și să anunțe concursurile pentru aceste funcții.
- Să ajusteze, cu implicarea judecătorilor interesați, proiectul Regulamentul Adunării Generale a Judecătorilor până la următoarea Adunare Generală.
- Să relanseze concursurile de numire a membrilor în CSM pentru suplinirea tuturor vacanțelor în CSM.
- Să investigheze din oficiu, rapid și minuțioasă suspiciunile de stigmatizare, filaj, colectarea ilegală a datelor cu caracter personal din arhive, și altor informații private a judecătorilor candidați la CSM și să ofere detalii publice cu privire la rezultatele acestor investigații.

Procuraturii Generale

- Să inițieze investigarea din oficiu, rapidă și minuțioasă a suspiciunilor de filaj, colectare a datelor cu caracter personal din arhive, și intimidare a reprezentanților societății civile, judecătorilor candidați la funcțiile de judecător în CSM și altor informații private a judecătorilor vizati și să ofere detalii publice cu privire la acțiunile întreprinse.

Adunării Generale a Judecătorilor și corpului de judecători

- Să asigure votarea candidaților eligibili pentru funcțiile de membru al CSM din rândul judecătorilor la ședința programată pentru 28 aprilie 2023.
- Să asigure respectarea Constituției și legilor, drepturilor și libertăților omului, îndeplinirea cu onoare, conștiință și fără părtinire a atribuțiilor ce le revin, conform Legii cu privire la statutul judecătorului și jurământului judecătorului

Partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova

- Să asigure suport pentru autoritățile naționale în vederea promovării și implementării reformelor recent anunțate (CSM, CSJ, verificarea extra-ordinară) inclusiv prin încorporarea modificărilor recomandate de Comisia de la Veneția.
- Să medieze, eventual, discuțiile dintre autorități și judecători.

Instituțiilor mass-media

- Să reflecte în mod obiectiv evenimentele curente și să nu preia materiale din canale telegram anonime, care nu respectă nicio regulă deontologică a jurnalismului, menite să dezinformeze.
- Să monitorizeze cu atenție și să reflecte cu respectarea regulilor procesuale procesele legate de procedura de Pre-vetting, precum și alte evoluții din sistemul judecătoresc.

Organizațiile semnatare:

- 1. Ambasada Drepturilor Omului;**
- 2. Centrul Analitic Independent „Expert-Grup” (Expert-Grup);**
- 3. Centrul de Investigatii Jurnalistice din Moldova (CIJM);**
- 4. Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM);**
- 5. Comunitatea WatchDog.md (WatchDog.md);**
- 6. Fundația pentru Educație și Dezvoltare (FED Moldova);**
- 7. Institutul de Politici Publice (IPP);**
- 8. Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova (IDOM);**
- 9. Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE);**
- 10. Laboratorul de Inițiative pentru Dezvoltare (LID Moldova);**
- 11. Transparency International Moldova (TI-Moldova);**

Lista semnatarilor rămâne deschisă